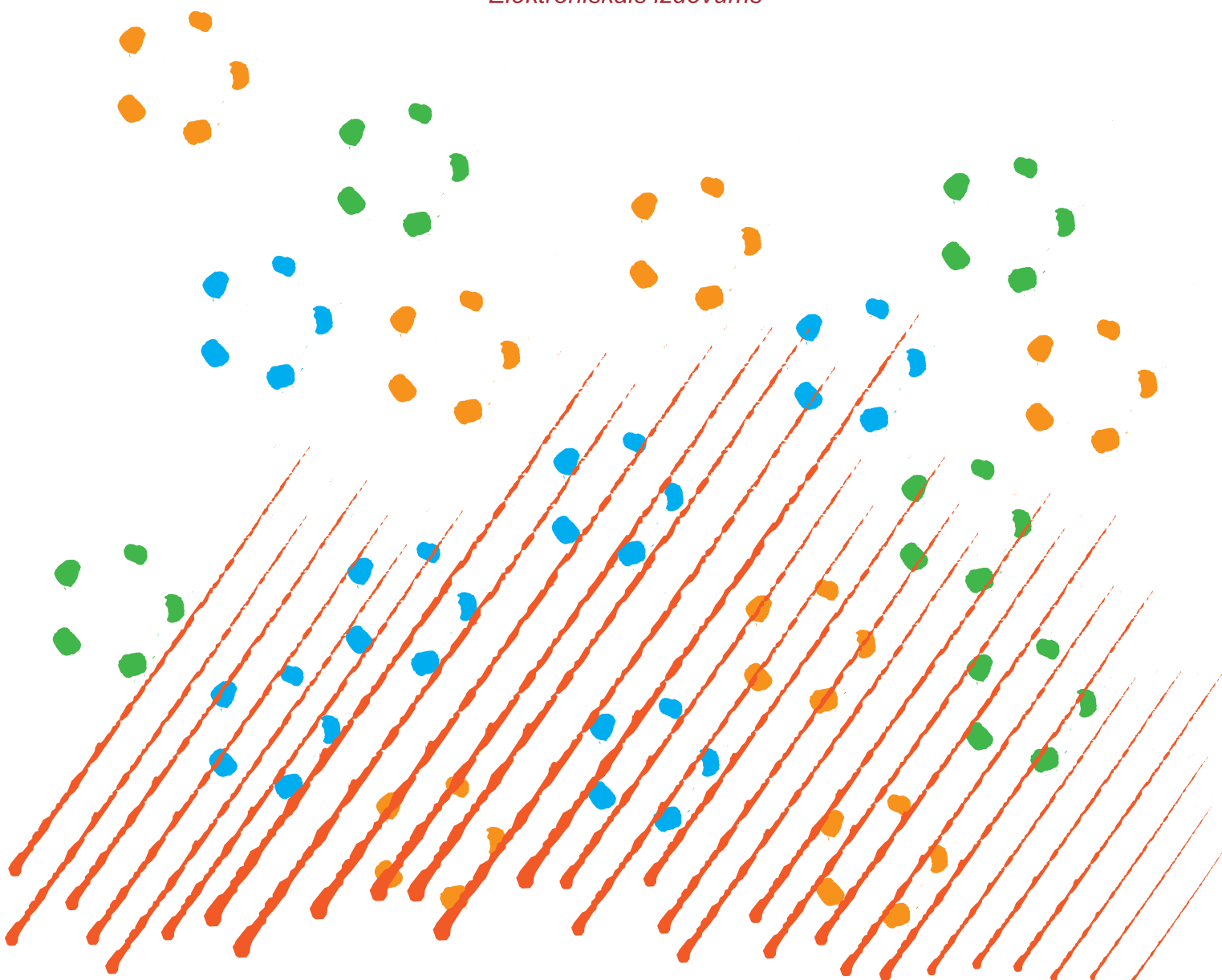


ATBALSTA MATERIĀLS BĒRNU VECĀKIEM UN SKOLOTĀJIEM
**ATTĪSTOŠO SPĒĻU IZMANTOŠANA
PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBĀ**

Elektroniskais izdevums



Materiālu izstrādāja: Ilze Jerāte un Anda Strazdiņa

Autoru fotoattēli

Vāka noformējumā izmantots Noras Kadiķes (7 gadi) zīmējums

Atbildīgā par izdevumu Ineta Upeniece

Izdevums sagatavots SIA “Apgāds Mansards”

Pārpublicēšanas vai citēšanas gadījumā atsauce uz šo materiālu ir obligāta.

© Valsts izglītības satura centrs, 2011

SATURS

Ievads	4
Spēles un rotaļas burtu apguves procesam, bērna runas attīstīšanai un vārdu krājuma aktivizēšanai	6
Spēles un rotaļas bērna uztveres, uzmanības, atmiņas un iztēles attīstīšanai	23
Spēles un uzdevumi maņu attīstīšanai	29
Uzdevumi pētniecisko prasmju attīstīšanai	32
Nobeigums	34

IEVADS

Spēle un rotaļa ir neatņemama bērna dzīves sastāvdaļa. Rotaļās un spēlēs bērns apgūst jaunas zināšanas, mācās tās izmantot praksē, viņam veidojas jaunas prasmes un iemaņas.

Spēlei un rotaļai ir vairākas funkcijas – attīstošā, izglītojošā un saskarsmes funkcija. Bērnam rotaļā attīstās vēlme darboties, pieaug aktivitāte, rodas ticība sev, gandarījums par paveikto, kā arī veidojas emocionāls kontakts ar pieaugušo. Spēlēs un rotaļās pilnveidojas bērna izziņas darbības mehānismi, galvenie psihiskie procesi – sajūtas, uztvere, domāšana, atmiņa un iztēle –, tas ir līdzeklis, lai attīstītu bērna valodu un paplašinātu priekšstatus par apkārtējo pasauli. Spēles un rotaļas veicina izziņas attīstību, stimulē bērna radošo darbību, kā arī rada zināšanu apgūšanai labvēlīgu vidi. Saskaņā ar Ministru kabineta 2010. gada 3. augusta noteikumiem Nr. 709 “Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlinijām” galvenais bērna darbības veids pirmsskolā ir rotaļa, darbības organizācijas formas – bērna patstāvīgā darbība un rotaļnodarbība, kurā integrētais mācību saturs sekmē bērna attīstību kopumā.

Valsts izglītības satura centrs ir sagatavojis atbalsta materiālu bērnu vecākiem un skolotājiem “Attīstošo spēļu izmantošana pirmsskolas izglītībā”, kur atrodamas ierosmes saistošāka bērnu izziņas procesa nodrošināšanai, ievērojot katra bērna individuālās vajadzības, spējas un intereses. Metodiskajā materiālā apkopotas spēles un rotaļas burtu apguves procesam, vārdu skaņu analīzei, bērna runas attīstīšanai un vārdu krājuma aktivizēšanai, uztveres, uzmanības un atmiņas attīstīšanai, iztēles rosināšanai un sajūtu aktivizēšanai, kā arī uzdevumi pētniecisko prasmju attīstīšanai.

Materiāls paredzēts darbam ar bērniem no pieciem līdz septiņiem gadiem, bet tajā piedāvātās spēles un rotaļas mācību procesā izmantojamas gan jaunākiem, gan arī vecākiem bērniem, kā arī bērniem ar mācīšanās grūtībām un bērniem ar speciālām vajadzībām. Atbalsta materiālā spēļu un rotaļu apraksti papildināti ar autoru – praktizējošu skolotāju –, kā arī viņu audzēkņu un bērnu vecāku pašu gatavotu spēļu, uzskates un izdales materiālu attēliem.

Paša rokām darināta spēle prasa gan daudz laika, gan dažādus citus resursus. Rūpnieciski izgatavota spēle, iespējams, var būt glītāka un ērtāk lietojama, taču, autoruprāt, nav tik nozīmīga bērna attīstībai un motivējoša mācību darbībai kā bērna paša vai kopā ar vecākiem gatavots materiāls. Turklāt daudzas spēles darināmas no dažādiem dabas vai otrreiz lietojamiem materiāliem, un pats to veidošanas process ir radošs. Daļu izgatavoto materiālu var ielaminēt un izmatot atkārtoti.

Spēļu un rotaļu aprakstus papildina vērojumi no autoru pedagoģiskās pieredzes un ieteikumi spēļu un rotaļu dažādošanai tā, lai tās varētu izmantot integrēti dažādu zināšanu un prasmju apguvē. Spēles veiksmīgi izmantojamas arī bērna sasniegumu vērtēšanā. Valsts izglītības un satura centrs, veicot pirmsskolas un sākumskolas satura pilnveidi, ir

izstrādājis dažādus atbalsta un metodiskos materiālus bērnu vecākiem un skolotājiem, kas atrodami vietnē www.visc.gov.lv. Šajā atbalsta materiālā atrodamas atsauces uz šādiem materiāliem: “Metodiskie ieteikumi vērtēšanas veikšanai pirmsskolā”, “Skaņu diferencēšanas un valodas (runas un rakstu) attīstības veicināšana bērniem vecumā no 5 līdz 8 gadiem”, “Vingro kopā ar mani! Stājas vingrojumi pirmsskolā un sākumskolā” un “Matemātisko prasmju attīstīšana pirmsskolā”.

Valsts izglītības satura centrs un autores aicina vecākus un skolotājus būt radošiem un piedāvātās spēles un rotaļas papildināt, variēt un piemērot atbilstoši individuālam darbam vai darbam grupā, bērna vecumam, pieredzei un vajadzībām.

SPĒLES UN ROTAĻAS BURTU APGUVES PROCESAM, BĒRNA RUNAS ATTĪSTĪŠANAI UN VĀRDU KRĀJUMA AKTIVIZĒŠANAI

Šajā nodaļā piedāvātās spēles un rotaļas rosinās bērnu apgūt burtus un to rakstību, nostiprināt skaņu izrunu, tās diferencēt, attīstīt prasmes modelēt vārdus, teikumus, prasmi stāstīt, pilnveidot vārdu krājumu un runas izteiksmīgumu.

Burtu metamais kauliņš

Nepieciešamie materiāli: metamais kauliņš, burtu kartītes un līmmasa. *Metamais kauliņš var būt izgatavots no cieta kartona, no koka vai kāda cita materiāla. Uz metamā kauliņa ar līmmasu vai līmlentu tiek piestiprinātas burtu kartītes tā, ka tās ir iespējams noņemt un mainīt.*



Uzdevums: nosaukt burtu, izdomāt un nosaukt vārdu, kurš sākas ar šo skaņu. Bērni sasēžas aplī, pēc kārtas met metamo kauliņu, nosauc burtu, kurš uzkritis, vārdus, kuri sākas ar šo skaņu. Pārējie bērni var papildināt. Skolotājs var rosināt bērnus izdomāt teikumu vai īsu stāstījumu ar vārdiem, kuri sākas ar vienu un to pašu skaņu.

Burtu “puzles” jeb lauznīši

Nepieciešamie materiāli: lauznīši ar burtiem vai lauznīši ar burtu, vārdu un attēlu. Globālajā tīmeklī ir atrodamas dažādas datorprogrammas, ar kuru palīdzību jebkuru attēlu var pārveidot par lauznīšu spēli. Atliek tos tikai izgriezt.



Uzdevums: salikt lauznīšus attēlā. Diferencējot spēles grūtības pakāpi, bērni var no lauznīšiem salikt burta attēlu vai burta, attēla, kas sākas ar konkrēto skaņu, un vārda attēlu. Kad attēls no lauznīšiem salikts, var rosināt bērnus skaļi izlasīt salikto burtu, vārdu, raksturot attēlu un veidot stāstījumu; pastāstīt par veikto uzdevumu, kā tas izdevās, kas bija grūti.

Burtu bingo

Nepieciešamie materiāli: bingo kartītes ar burtiem, maisiņš ar burtu podziņām un aplīši burtu aizklāšanai.



Uzdevums: atrast un aizklāt burtu. Bērni izvēlas katrs vienu bingo burtu kartīti un vairākus aplīšus burtu aizklāšanai. Spēles vadītājs (pieaugušais vai bērns) neskatoties no maisiņa izvelk burtu podziņu, nosauc burtu, pārējie spēles dalībnieki savās kartītēs sameklē un aizklāj šo burtu (vienā kartītē var būt vairāki vienādi burti). Uzvar tas, kurš pirmais ir aizklājis visus burtus. Spēlē ir sacensība (kurš pirmais), tāpēc pieaugušajiem ir jāizvērtē šīs spēles iespējamie riski, jo bērni dažādi reaģē uz zaudējumu. Pirms spēles ir jāizskaidro bērniem par sacensību un, lai motivētu bērnus, jā piedāvā dažādas uzvarēšanas iespējas. Piemēram, nākamajā spēlē mainot noteikumus – spēlēt līdz pirmajai aizklātajai rindai. Tālāk spēles vadītāja lomu uzņemas uzvarētājs.

Bulta uz attēlu

Nepieciešamie materiāli: burtu kartes (dažādas formas) ar attēliem un apakšējā malā iestiprinātu grozāmu bultu.



Uzdevums: atpazīt skaņu. Bērns pagriež bultu uz to attēlu, kura nosaukums sākas ar attiecīgo skaņu, nosauc vārdu, izdomā ar šo vārdu teikumu. Var aicināt bērnus strādāt pāros un uzrakstīt (tiem, kas to prot) vārdus uz mazām lapiņām, tad mainīties ar kartītēm, izlasīt vārdus. Rezultātu izvērtēšanai bērni var izmantot spiedogus, tos uzspiežot uz lapiņām par katru pareizi uzrakstītu vārdu.

Burtu trijstūri

Nepieciešamie materiāli: divu lielumu vienādmalu trijstūri, burti, attēli, līme. Prasmju atpazīt vienu burtu, nosaukt sakņu un vārdus, kas sākas ar šo skaņu, nostiprināt skaņu izrunu apguvei nepieciešams: liels trijstūris – pamatne, trijstūris ar burtu, un trīs trijstūri ar attēliem, kur redzami priekšmeti vai dzīvas būtnes, kas sākas ar konkrēto

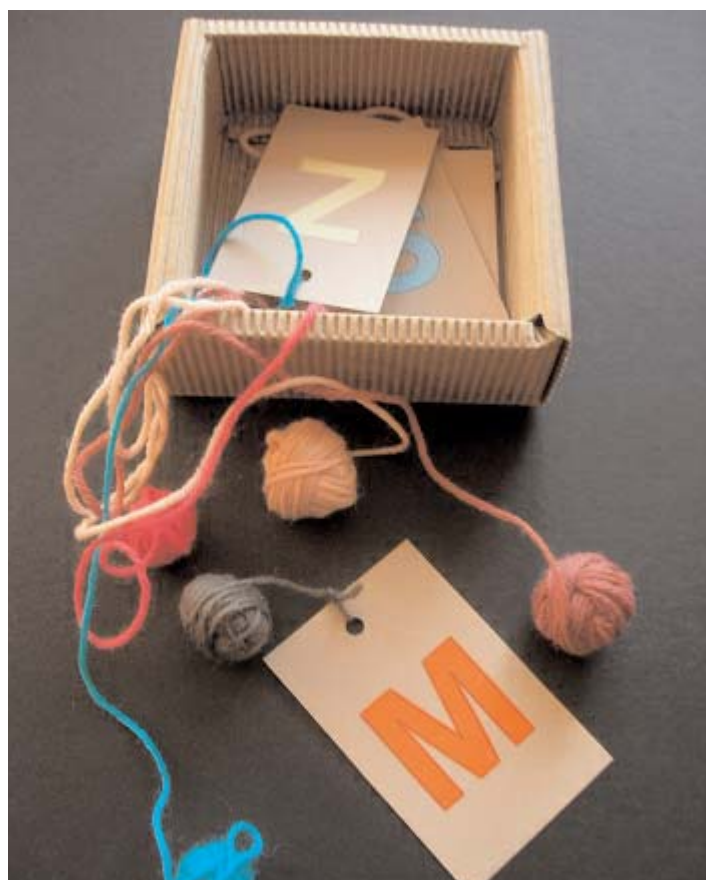


skaņu. Ja skolotājs ir paredzējis aktualizēt vairāku burtu un skaņu izrunu, nepieciešams tik trijstūru, cik burtu. Vēlams centrālo trijstūri ar burtu izvēlēties vienā krāsā, lai bērnam ir vieglāk fokusēt uzmanību. Trijstūris ar burtu jāuzlīmē uz pamatnes.

Uzdevums: noteikt ģeometrisku figūru, atpazīt burtu, nosaukt skaņu un vārdus, kas sākas ar šo skaņu. Bērni izvēlas vai izlozē lielo trijstūri ar kādu burtu, atrod mazos trijstūrīšus ar atbilstīgiem attēliem un novieto uz lielā trijstūra. Kad tas izdarīts, bērni prezentē savu darbu – veido stāstījumu par katru attēloto priekšmetu vai dzīvo būtni. Par pamatu var izvēlēties arī citas ģeometriskas figūras, tikai tad attiecīgi jāpiemēro figūru ar attēliem skaits un izmērs. *Lai gan spēles pamatuzdevums ir saistīts ar dzimtās valodas apguvi, ar šo spēli iespējams nostiprināt ģeometrisko figūru atpazīšanas, objektu grupēšanas pēc dažādām pazīmēm un objektu novietošanas – pa labi pa kreisi, augšā, apakšā – prasmes. Izveidot sagataves šai spēlei (trijstūrus ar attēliem) vai atrast attēlus var būt mājas darbs, kas veicams bērnam kopā ar vecākiem. Piemēram, mājās sagatavot trīs mazos trijstūrus ar attēliem (priekšmetu vai dzīvu būtni, kuru nosaukums sākas ar bērna vārda vai uzvārda pirmo burtu); vai mājās vecos žurnālos vai avīzēs sameklēt attēlus. Pēc tam rotaļnodarbībā tos var izplēst un pielīmēt pie pamatnes.*

Burtu kamoliņi

Nepieciešamie materiāli: dzijas kamoli, burta kartītes, kaste vai grozs. *Lai sagatavotos spēlei, pie katra kamola ir jāpiesien viena burta kartīte, tad tās jāieliek kastē vai grozā tā, lai kamoli paliek ārpusē. Ja burta kartītei izveido pietiekami lielu caurumu, tad bērni paši var dziju izvērt un arī sasiet mezglu. Tā ne tikai tiks veicinātas pirkstu sīkās*



muskulatūras attīstība un mezgla siešanas prasmes, bet bērnam radīsies papildus motivācija spēlēt paša gatavotu spēli.

Uzdevums: satīt dziju, atpazīt un nosaukt burtu, izdomāt vārdu. Bērni izvēlas katrs vienu vai vairākus (atkarībā no bērnu skaita, apgūtajiem burtiem, uzdevuma) dzijas kamolus, tad tos satin, līdz otrā galā piesieto burtu pietin pie kamola. Nosauc burtu, nosauc vārdus, kuri sākas ar šo burtu. Var rosināt bērnus izdomāt īsu stāstījumu par kamoliņu un šo burtu. *Lai gan spēles pamatuzdevums ir saistīts ar dzimtās valodas apguvi, šī spēle veicina pirkstu sīkās muskulatūras attīstību un nostiprina arī bērnu sadarbības prasmes. Izvēloties īpašus dzijas krāsu*

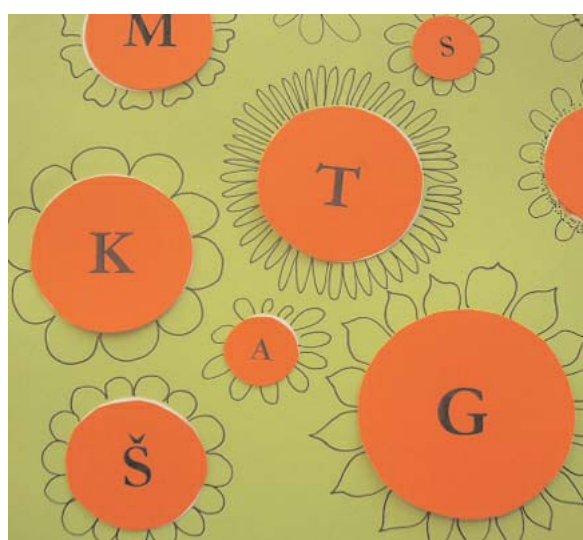
salikumus (piemēram, kontrastkrāsas) vai nostiepjot un krustojot uz grīdas dziju, piemēram, līnijās, iespējams praktiskā darbībā integrēt dažādos mācību priekšmetos apgūstamās prasmes. Pieaugušajam svarīgi ļaut bērnam radošajos uzdevumos fantazēt, nepārtraukt un nelabot viņu, nepiedāvāt savu variantu.

Burtu pļavā

1. variants.

Nepieciešamie materiāli: kartons (A3), uz tā uzzīmēti dažāda izmēra ziedi, kuros ielīmēti attēli; attiecīga lieluma burtu aplīši (gan ar tiem burtiem, kuri ir apgūti, gan tiem, kas vēl nav).

Uzdevums. Bērni sameklē attiecīgo attēlu, uz kura jāuzliek burta aplītis.



2. variants.

Nepieciešamie materiāli: kartons, uz kura ir attēls un ap to uzlīmēti aplīši ar burtiem, kā arī citas krāsas aplīši ar burtiem.

Uzdevums: atpazīt burtu un nosaukt skaņu. Bērni atrod to burtu, ar kuru sākas priekšmeta, kas redzams attēlā, nosaukums, un nosedz attiecīgā burta aplīšus. Uzdevumā var izmantot lielos un mazos burtus, kā arī iespiestos vai rakstītos. Bērniem var būt uzdevums vingrināties rakstīt attiecīgo burtu uz atsevišķas lapas.

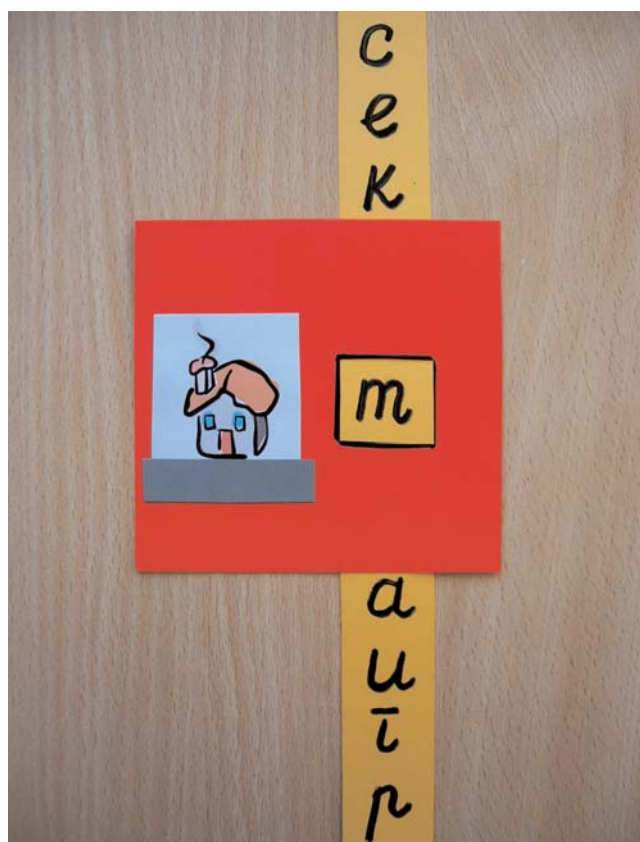


Atrodi burtu!



Nepieciešamie materiāli: 2 krāsainas A4 lapas (var būt arī cita forma un lielums), uz kurām ir uzlīmēti vai uzrakstīti dažādi burti (gan apgūti, gan vēl nē).

Uzdevums. Dotajās lapās bērniem jāatrod spēles vadītāja nosauktais burts (spēli var vadīt gan skolotājs, gan bērns). Bērns, kurš pirmais ir atradis nosaukto burtu, nosauc vārdu, kas sākas ar šo skaņu, un izdomā teikumu ar šo vārdu. To pašu dara arī otras komandas bērni. *Spēles dalībniekiem var piešķirt žetonus. Spēli ieteicams spēlēt komandās vai izmantot pāru darbā.*



Vārda pirmā skaņa un burts

Nepieciešamie materiāli: kartona četrstūris, uz kura ir josla, kurā ievietot attēlu, kā arī izgriezts lodziņš, kurā ievietot sloksnīti ar burtiem.

Uzdevums: atrast burtu, ar kuru sākas vārds, noteikt un izrunāt skaņu. Uz kartona joslā tiek ievietots attēls, tad bērnam ir jābaida sloksnīte ar burtiem, lai lodziņā parādītos tas burts, ar kuru sākas attēlā redzamā objekta nosaukums. *Šo spēli ieteicams spēlēt pāros, tad ir iespēja bērniem vienam otram palīdzēt.*

Burtu kabatiņa

Nepieciešamie materiāli: attēli, kas uzlīmēti uz stingras pamatnes; burtu kartītes, statīvs (spēles piemērā – zaķis) ar kabatiņu (aizmugurē pielīmētu kastīti, kurā iespējams salikt attēlus). *Statīva priekšā jāparedz iespēja pielikt un mainīt burtus (spēles piemērā zaķim rokās ir sirsniņa, uz kuras var novietot burtu).*



Uzdevums: noteikt vārda pirmo skaņu un atpazīt burtu. Katram bērnam tiek iedots noteikts skaits attēlu. Tad bērnam ir jāizlozē kāda no burtu kartītēm, jāpieliek attiecīgais burts pie statīva (uz sirsniņas) un no dotajiem attēliem jāizvēlas tikai tie, kuri sākas ar šo skaņu. Katrs vārds skaļi jānosauc un jāievieto kabatiņā. Kad viens bērns darbu pabeidzis, visi kopīgi izskata saliktos attēlus, pārrunā, labo un palīdz, ja tas ir nepieciešams. *No attēliem bērni var veidot teikumus. Ja bērni ir apguvuši visus burtus, tad var aicināt bērnus vārdus uzrakstīt uz atsevišķas lapas.*



Skaņa, burts un vārds

Nepieciešamie materiāli: kartītes ar rindā izkārtotiem attēliem, kas sagrupēti pa trim, četriem vai pieciem attēliem; burtu kartītes.

Uzdevums: noteikt skaņu un burtu, izlasīt vārdu. Bērns nosauc katru objektu, kas redzams uz kartītes, tad nosaka vārda pirmo skaņu, atrod tai atbilstošo burta kartīti un novieto to zem attēla. Kad burti novietoti, izveidojas vārds, ko bērns izlasa, tad nosaka burtu un skaņu skaitu vārdā. *Vārdus pēc tam var rakstīt uz tāfeles vai uz lapas.*

Burtu grāmata

Nepieciešamie materiāli: krāsainas A4 formāta lapas, reklāmu izdevumi, veci žurnāli, šķēres, līme.



Uzdevums: atpazīt, nosaukt un rakstīt burtu.

Burtu apguves periodā bērni veido savu burtu grāmata, ielīmē burta aplikāciju, uzraksta rakstītos burtus, ielīmē attēlus, kuri sākas ar attiecīgo skaņu. Var grāmata papildināt ar izgrieztiem vārdiem no žurnāliem vai avīzēm, apvilkt attiecīgo burtu, rakstīt vienkāršus vārdus. *Burtu grāmatas veidošana var būt individuāls darbs, ja bērns izrāda interesi gatavot grāmata. Burtu apguves periodā katrs bērns var izgatavot savu burtu (vārdā esošo burtu vai vārda pirmā burta) ābeci. Katrs bērns var veidot sava vārda vai uzvārda, vai ģimenes locekļu, vai mīļākās rotallietas burta vai burtu grāmata. Darbu var uzsākt grupā, bet pabeigt mājās kopā ar vecākiem. Šis uzdevums var būt arī labs darbs grupā.*

Esi vērīgs!

Nepieciešamie materiāli: kartītes ar attēliem un burtiem, krāsaini aplīši, atbildes pārbaudes kartīte.



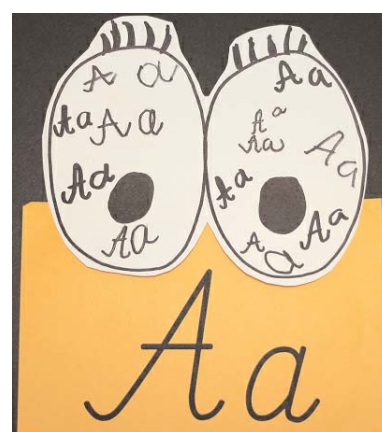
Uzdevums: noteikt sakņu un burtu. Bērni apskata uz kartītes attēlotos dārzeņus un krāsainos aplīšus pie katra attēla. Tad no dotajiem krāsu aplīšiem izvēlas atbilstošus katra attēla pirmajai skaņai un krāsu aplītim, novieto to pie attiecīgā burta. Piemēram, vārds 'kāposts' sākas ar skaņu 'K' un pie attēla ir sarkans aplītis, tad jāpaņem sarkans aplītis un jāpieliek ailītē blakus burtam 'K'. Pašpārbaudei var izgatavot atbilžu kartītes,

ar kuru palīdzību bērns pats var pamanīt iespējamo kļūdu un to labot. Spēli ieteicams veikt pāros vai grupās. Spēli var izveidot par dažādām tēmām, piemēram, trauki, dzīvnieki, ziema un drošība uz ledus.

Lielais un mazais burts

Nepieciešamie materiāli: burtu lapas, zīmējumi, lieli marķieri.

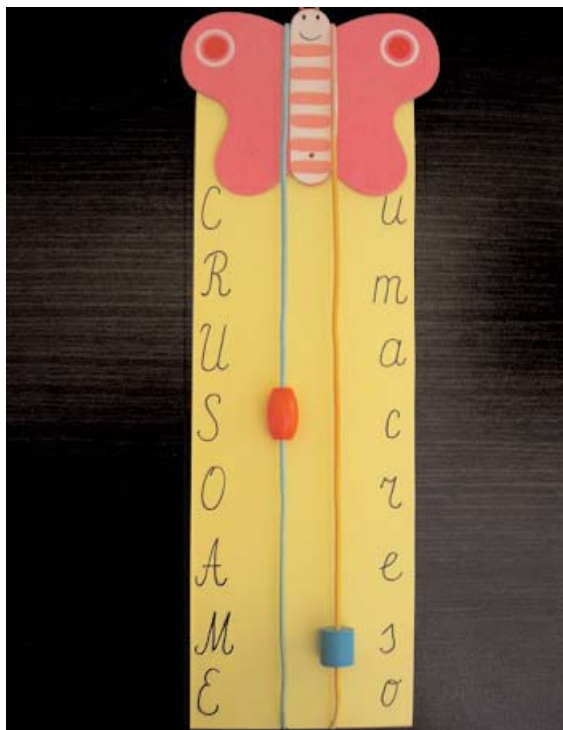
Uzdevums: sameklēt, nosaukt un uzrakstīt burtu. Bērniem ir jāsameklē burtam atbilstošais zīmējums un jāieraksta zīmējumā lielais un mazais burts. Var aicināt bērnus nosaukt citus vārdus, kuri sākas ar šo skaņu, noteikt skaņu skaitu un zilbju skaitu vārdā, vārdus iesaistīt teikumā. Darbus ieteicams izvietot pie telpas sienām, lai tie kalpotu kā uzskate burtu apguves procesā.



Mazais un lielais burts

Nepieciešamie materiāli: kartītes, uz kurām vertikāli uz leju vienā rindā uzrakstīti lielle un otrā rindā atbilstīgi mazie rakstītie burti sajauktā secībā; divas auklas, uz kurām uzvērta pārvietojams priekšmets, piemēram, poga. Auklas ir novilkta gar katru burtu rindu un nostiprināta tā, lai pa tām varētu pārvietot, piemēram, pogu, bet aukla nekustētos.

Uzdevums: nosaukt burtu. Spēles vadītājs nosauc kādu burtu, bērns atrod gan liello, gan mazo burtu un pretī tiem novieto, piemēram, pogu. Bērni vingrinās rakstīt liello un mazo burtu. Var izveidot īso un garo patskaņu vai balsīgo un nebalsīgo līdzskaņu slejas,



lai bērni vingrinātos to atpazīšanā un izrunā. Ar bērniem var pārrunāt lielā sākumburta pareizrakstību īpašvārdos: cilvēku vārdos un uzvārdos, pilsētu nosaukumos un citur. Šo spēli var variēt arī, piemēram, izgatavojot kartītes ar zīmējumiem: liels – mazs, garš – īss, tīrs – netīrs, skābs – salds. Tā palīdzot bērniem nostiprināt vērošanas, salīdzināšanas un priekšmetu raksturošanas prasmes.

Burtu spēļu kārtis

Nepieciešamie materiāli: 67 spēļu kārtis (ja ir apgūti visi burti, ja mazāk, tad kārtis attiecīgi burtu skaitam). Uz 66 kārtīm divos pretējos stūros uzrakstīti burti. Katram mazajam un lielajam viena kārts. Uz atlikušās vienas kārts uzlīmēta pūce.



Uzdevums: sameklēt un nosaukt burtu. Burtu kārtis vienādā skaitā izdala spēlētājiem. Spēlējot jāievēro šādi noteikumi:

- visi dalībnieki skatās savās kārtīs, vai nav kādi vienādi burti; ja ir – parāda pārējiem un saka: “Man ir lielais 'A' un mazais 'a'”, tad noliek abas kārtis vidū;

- kad visas vienādās kārtis noliktas, pirmais spēlētājs ņem vienu kārti no spēlētāja pa kreisi; tā dara arī pārējie; ja atkal ir kārtis ar vienādiem burtiem, tad tās ir jānoliek vidū;
- spēli turpina, kamēr visi burti nolikti vidū, un zaudētājs ir tas, kuram rokā paliek kārts ar pūci.

Burtu režģis

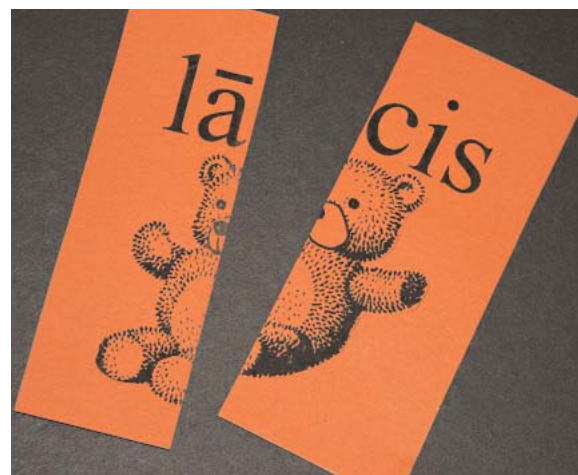
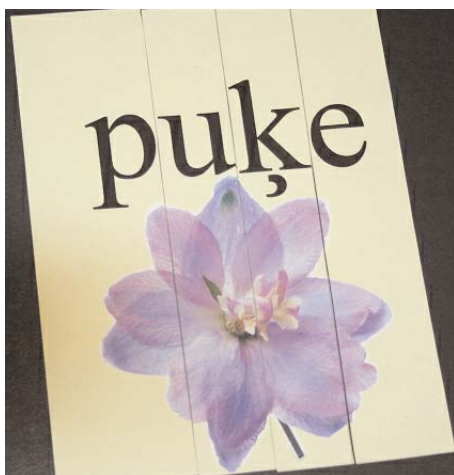
Nepieciešamie materiāli: burtu režģu lapas un burtu kartītes. Vēlams veidot divus spēļu komplektus: vienu ar lielajiem, otru ar mazajiem drukātajiem burtiem.



Uzdevums: sameklēt un nosaukt burtu, izlasīt vārdu. Burtu režģī jāsameklē noteikts burts vai jāaizklāj vārds, tas jāizlasa, jāšadomā teikums, kurš sākas ar šo vārdu vai kurā iekļauts šis vārds.

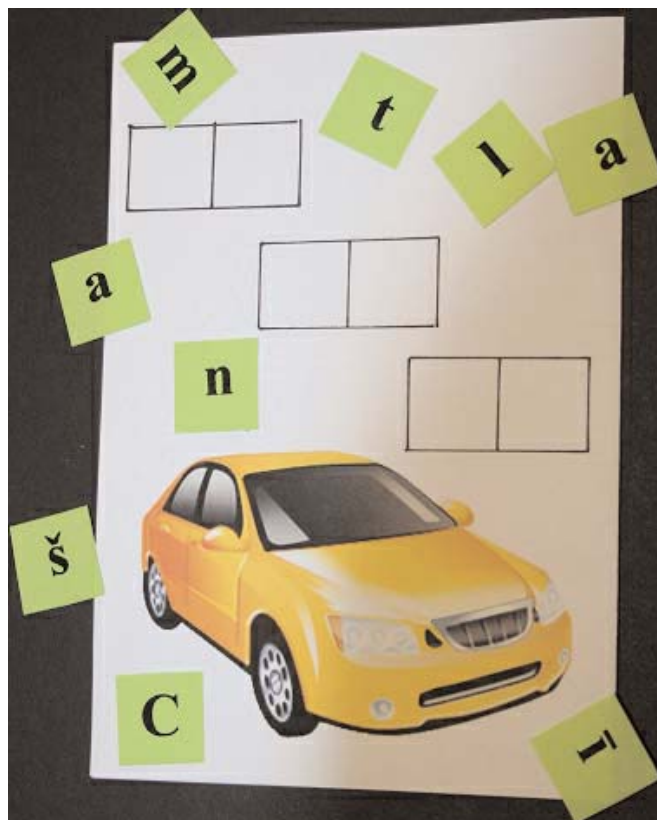
Saliec vārdu!

Nepieciešamie materiāli: sagrieztas attēlu kartes ar tajos redzamo objektu nosaukumiem.



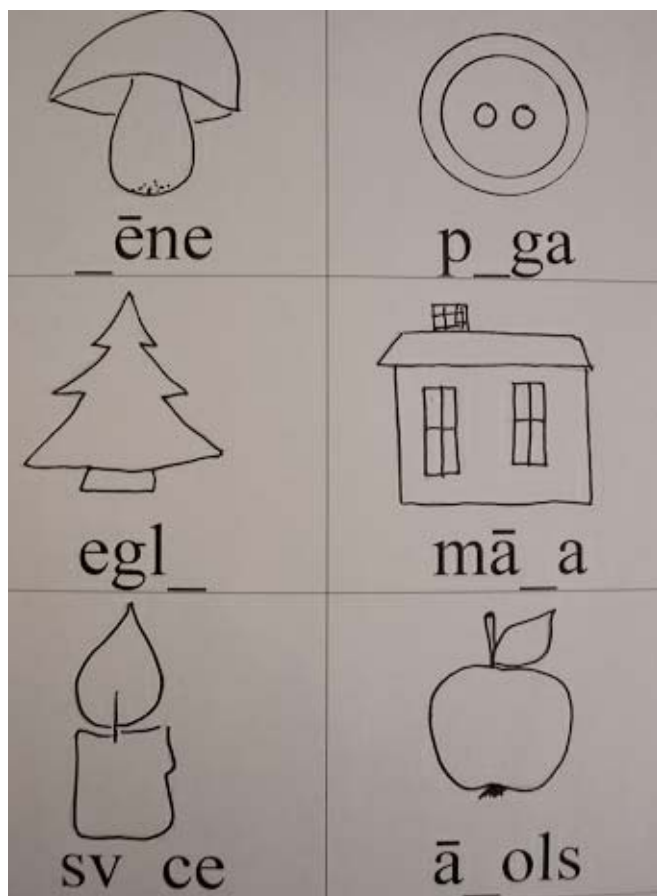
Uzdevums: savietot un izlasīt vārdu. No sagrieztajām daļām bērnam ir jāsaliek vārds, jāizlasa, jāšadomā neliels stāstījums. Vārdu kartes var būt sagrieztas gan pa burtam, gan pa zilbēm.

Zilbes



Nepieciešamie materiāli: lapa, uz kuras ir kāda priekšmeta vai dzīvas būtnes attēls un iezīmēti četrstūri tik zilbēm, cik ir vārdā; burtu kartītes.

Uzdevums: salikt zilbes un izlasīt vārdu. Bērnam no dotajām burtu kartītēm jāsaliek zilbes, jāizlasa vārds, taktējot jānosaka zilbju skaits vārdā, jāraksturo objekts un jāveido stāstījums.



Atrodi izlaisto burtu

Nepieciešamie materiāli: darba lapas ar attēliem un vārdiem, kuros trūkst kāda burta, un burtu kartītes. *Burtu kartītes var neizmatot, ja trūkstošo burtu bērnam jāieraksta. Tādā gadījumā jāievēro, ka vārdiem uz kartītes jābūt ar rakstītajiem burtiem, jo bērnam jāvingrinās rakstībā.*

Uzdevums: ievietot vai ierakstīt burtu. Vārdos jāieliek trūkstošais burts. Ja burts tiek ierakstīts, tad var būt arī papildus uzdevums – izkrāsot attēlus. Uzdevumu var veikt individuāli, pāros vai mazās grupās. *Bērni vispirms var veidot zīmējumus un tad rakstīt vārdus, izlaižot kādu konkrētu burtu un tā sagatavojot iepriekš minēto uzdevumu, kas veicams kādā citā reizē.*

Uzmini pēc apraksta!

Nepieciešamie materiāli: kartītes ar dažādiem attēliem.

Uzdevums: objektu atpazīšana un raksturošana. Spēles vadītājs, nerādot attēlu, raksturo tajā attēloto objektu. Bērni mēģina atminēt, kas attēlots uz aizklātās kartītes. Kad objekts atminēts, kartīti atklāj. Pēc tam ar bērniem var pārrunāt, kur minētais objekts sastopams, kur to izmanto, kāda ir bērnu pieredze. *Šī rotaļa ir labi izmantojama nodarbībā ierosinājuma daļā pirms jaunas informācijas iegūšanas, kad tiek aktualizēta bērna iepriekšējā pieredze.*

Kas tu esi?

Nepieciešamie materiāli: kartītes ar dzīvnieku attēliem vai nosaukumiem, spraudītes, ar kurām attēlus var piestiprināt pie apģērba.

Uzdevums: uzdot dzīvnieku raksturojošus jautājumus. Spēles vadītājs izvēlētajam bērnam mugurpusē pie apģērba piesprauž kartīti ar dzīvnieka attēlu vai nosaukumu (ja lielākā daļa bērnu prot lasīt). Tad šis bērns pagriežas pret pārējiem un parāda, kāda kartīte viņam ir piestiprināta pie muguras. Lai atminētu, kas par dzīvnieku ir attēlots vai kāds dzīvnieka nosaukums ir uzrakstīts uz kartītes, bērns uzdod jautājumus, piemēram, "Vai man ir garas ausis? Vai es dzīvoju alā?". Pārējie bērni drīkst atbildēt tikai ar 'jā' vai 'nē'. Kad uz kartītes attēlotais dzīvnieks vai uzrakstītais vārds ir atminēts, tad tā nosaukumu var uzrakstīt uz tāfeles vai uz lielformāta lapas.

Pretējās nozīmes vārdi

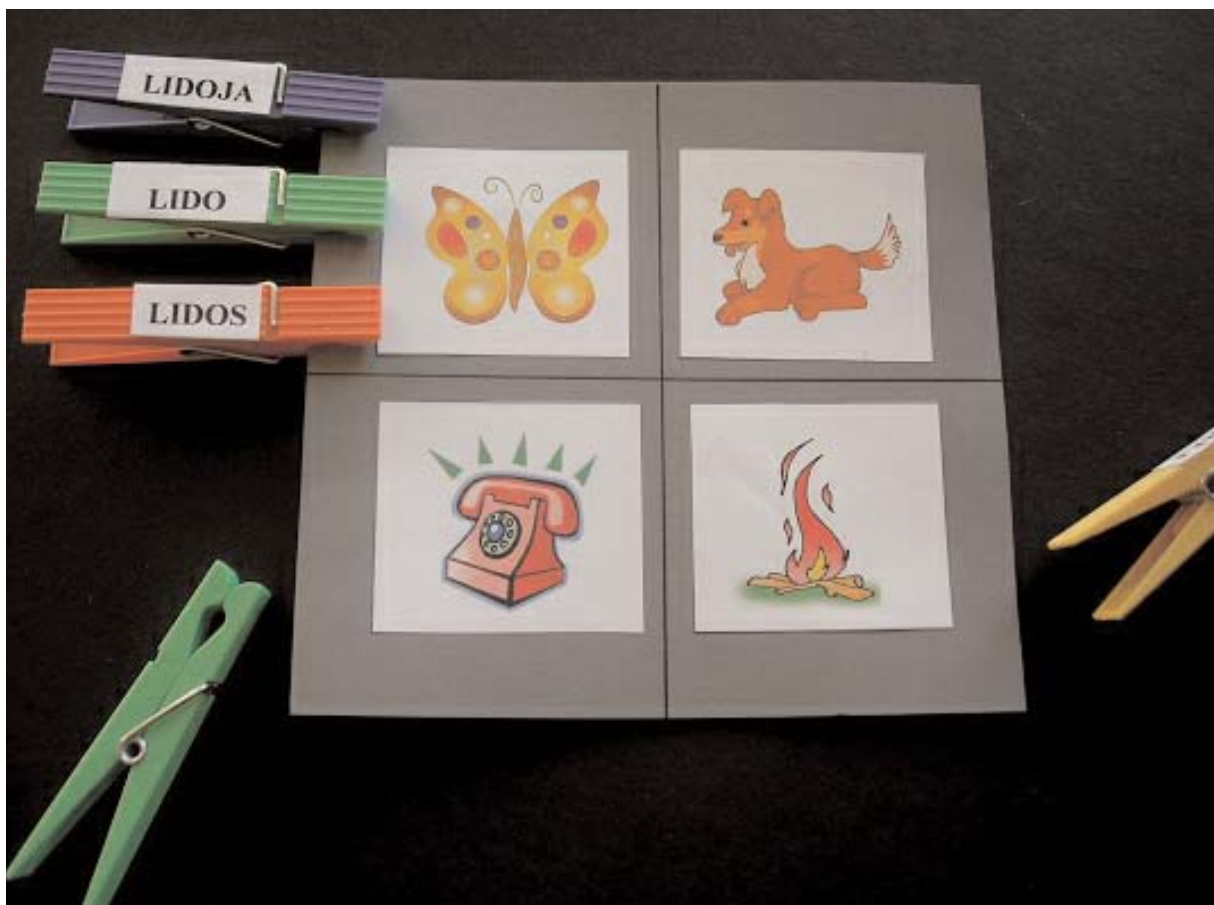
Nepieciešamie materiāli: vārdu kartīšu komplekts, kurā ir vārdi ar pretēju nozīmi, piemēram, liels – mazs, smaidīgs – bēdīgs. Lai uzdevumu vienkāršotu, attiecīgā vārdu pāra kartītes var būt vienādās krāsās vai arī var izvēlēties vienādu burtu tipu vai burtu krāsu.

Uzdevums: sameklēt un izlasīt vārdus ar pretēju nozīmi. Spēles kartītes tiek izklātas uz galda, bērni meklē attiecīgās kartītes ar pretējas nozīmes vārdiem, tad izlasa skaļi uz kartītēm uzrakstītos vārdus. *Var arī nelasīt skaļi, bet gan abus vārdus attēlot ar žestiem un, kā spēlējot "mēmo šovu", aicināt pārējiem bērniem vārdus atminēt. Spēli ieteicams spēlēt pāros. Var veidot tematiskus komplektus, piemēram, pretējas nozīmes vārdi, kas raksturo pārtiku, apģērbus, emocijas.*

Darbību nosaukumi

Nepieciešamie materiāli: kartītes ar dažādiem attēliem, knaži ar darbību nosaukumiem vai darbības vārdiem dažādos laikos.

Uzdevums: saskaņot vārdus. Pirms spēles ar bērniem ir jāpārrunā darbību nosaukumi vai darbības vārdu laiki. Spēli ieteicams spēlēt grupās, katra grupa izvelk vienu kartīti ar attēliem, tad no groza, kur ir knaži ar darbību nosaukumiem, izvēlas savai kartītei



atbilstošos darbību nosaukumus un piesprauž pie pareizā attēla. Pēc tam grupa prezentē savu darbu – nosauc darbības veicēju un darbību un kopīgi pārrunā paveikto. Grūtības pakāpi paaugstinot, bērniem jāatrod darbību nosaukumi visos laikos, ja ir sagatavotas kartītes ar darbības vārdiem dažādos laikos.

Krāsu spēle

Nepieciešamie materiāli: krāsu apli, zīmēšanas lapas un krāsainie zīmuļi.



Uzdevums: atpazīt krāsas un zīmēt pēc atmiņas. Spēles dalībnieki sēž aplī ap galdu, spēles vadītājs izvēlas krāsu apli un parāda to bērniem. Bērni nosauc krāsu un priekšmetus vai dzīvas būtnes, kuras dabā ir atbilstošajā krāsā. Tad paņem attiecīgās krāsas zīmulus un uzzīmē to, kas ir šajā krāsā, piemēram, dzeltenā – citrons, saule, cālis, banāns, zeķes. *Ieteicams izveidot bērnu darbu izstādi.*

Noliegums un apstiprinājums

Nepieciešamie materiāli: nelielas kartona kartītes zaļā un sarkanā krāsā. Kartītēm jābūt atbilstoši bērnu skaitam tā, lai katram bērnam ir viena kartīte sarkanā un viena zaļā krāsā.

Uzdevums: klausīties un atbildēt. Kartītes zaļajā krāsā nozīmē apstiprinājumu 'jā', bet kartītes sarkanajā krāsā – noliegumu 'nē'. Kartītes ir izmantojamas ikvienā tematā,

apgūstot dažādas prasmes, piemēram, runājot par gadalaikiem, var uzdot jautājumus par gadalaiku pazīmēm: vai vasarā ir sniegs?, vai rudenī kokiem plaukst lapas? un citus jautājumus. Ja bērns vēlas atbildēt apstiprinoši, tad viņš paceļ zaļo kartīti, ja ar noliegumu, tad – sarkano. *Šīs kartītes var izmantot formatīvajā vērtēšanā, lai, piemēram, pēc pasakas izlasīšanas skolotājs, uzdodot mērķtiecīgus jautājumus, tūlīt varētu pārlicināties par bērnu klausīšanās prasmēm un to, kā teksts ir uztverts.*

Nedēļas dienas

Nepieciešamie materiāli: kartītes, uz kurām ir kārtas skaitļi atbilstoši nedēļas dienām; knaži.

Uzdevums: klausīties, nosaukt nedēļas dienas, pazīt kārtas skaitļus, ar prieku kustēties. Bērni izlozē katrs vienu kartīti ar kādu kārtas skaitli atbilstoši dienu skaitam nedēļā. Kartīti ar knaži piesprauž pie apģērba, lai tā būtu labi redzama. Bērni sastājas aplī. Spēles vadītājs aicina, piemēram: “Trešā nedēļas diena sasiit plaukstas!”. Tiem bērniem, kuriem pie apģērba ir piestiprināta kartīte ar kārtas skaitli 3, ir jāsasit plaukstas un jānosauc nedēļas diena: “Trešdiena.” *Uzdevumu variācijas: pietuities brīvdienām, pacelt roku tai dienai, kas ir pirms piektdienas, ceturtdienai paspert četrus soļus pa kreisi u.t.t. Šo rotaļu var pārvērst par īstu kustību rotaļu un spēlēt ārā vai sporta nodarbībā zālē. Tad bērni izkārtos tā, lai varētu pēc iespējas brīvi kustēties, un rotaļu uzsāk ar soļošanu. Šī rotaļa veiksmīgi izmantojama bērnu sasniegumu (integrēti dažādu prasmju) vērtēšanā.*

Izlaistais vārds

Nepieciešamie materiāli: attēli, priekšmeti.

Rotaļu var organizēt dažādos tematos, piemēram, runājot par krāsām (izmantojamas krāsu kartītes), izlaistie vārdi ir krāsas: Vitai mugurā ir... (izlaistais vārds) kleita. Gatim kājās ir... (izlaistais vārds) zābaki. Saule šorīt ausa... (izlaistais vārds). Bērniem ir jāpaceļ izvēlētajās krāsas kartīte un jānosauc tā.

Veļas diena

Nepieciešamie materiāli: veļas aukla, knaži, zīmēti apģērbi (vai leļļu apģērbs), neliela veļas bļoda. Dažādojot uzdevumu – lietotas avīzes un žurnāli, reklāmu bukleti.

Skolotājs piedāvā ikdienas situāciju, piemēram, pēc kartupeļu talkas, un bērni izvēlas apģērbus, kas jāmazgā un jāizžāuj. Rotaļas gaitā iespējams atkārtot apģērbus nosaukumus un pārrunāt, piemēram, apģērba izvēli atbilstoši situācijai un gadalaikam vai personīgās higiēnas jautājumus. *Dažādojot uzdevumu, pirms veļas dienas var aicināt bērnus izgatavot apģērbus: izplēst no avīzēm, piemēram, svārkus vai bikses (tas ir sarežģīti), vai sameklēt žurnālos konkrētus apģērbus attēlus un izgriezt tos.*

SPĒLES UN ROTAĻAS BĒRNA UZTVERES, UZMANĪBAS, ATMIŅAS UN IZTĒLES ATTĪSTĪŠANAI

Piedāvātās spēles un rotaļas dos iespēju bērnam attīstīt uztveri, uzmanību un atmiņu, pilnveidot tēlaino domāšanu un iztēli.

Ieklausies!

Rotaļas sākumā spēlētāji vienojas par skaņu, kurai būs jāpievērš uzmanība, piemēram, tā būs skaņa 'S', un darbību, kas jāveic. Rotaļā bērni pārvietojas pa apli, spēles vadītājs sauc dažādus vārdus. Ja nosauktais vārds sākas ar skaņu 'S', tad bērni, piemēram, sēžas zemē (darbības var variēt: sasist plaukstas, palekties, atdarināt nosauktā dzīvnieka kustības). Tas, kurš kļūdās, kļūst par spēles vadītāju.

Paslēpušies priekšmeti

Nepieciešamie materiāli: dažādi priekšmeti un kartītes, uz kurām ir uzrakstīti prievārdi, piemēram, uz, zem, aiz.

Uzdevums. Spēli var spēlēt divējādi: bērni izvelk kartītes ar prievārdiem, tad izvēlas kādu priekšmetu un novieto pretī attiecīgi rakstītajam. Mainot spēles nosacījumus, spēles vadītājs noslēpj kādu priekšmetu, tad dod norādījumus, kur to meklēt: meklē aiz, tas nolikts zem... Šo spēli var spēlēt komandās, tad viena komanda sagatavo uzdevumus otrai komandai.

Kam ir ausis?

Rotaļas dalībnieki pastaigājas pa telpu. Vadītājs sauc dažādus dzīvnieku vai priekšmetu nosaukumus, piemēram, žirafe. Ja vārdā nosauktajam dzīvniekam ir ausis, tad jāpieliek rokas pie galvas un jāparāda ausis, ja tiek nosaukts priekšmets, tad tam ausu nav un bērniem nekas nav jāatdarina vai jāparāda. *Šai rotaļai var mainīt nosaukumu un atbilstoši arī nosacījumus, piemēram: kam ir aste?, kam ir spalvas?, kam ir atmiņa.*

Burtu atmiņas spēle

Nepieciešamie materiāli: burtu kartītes. Katram burtam ir jā sagatavo divas kartītes.

Uzdevums: atpazīt burtu, nosaukt vārdu. Uz galda vai arī uz grīdas ir novietotas aizklātas kartītes. Bērni drīkst atklāt divas kartītes, ja uz tām nav vienādu burtu, tad tās atkal jāaizklāj. Ja tiek atrastas divas kartītes ar vienādiem burtiem, bērns paņem tās sev un nosauc vārdus, kuri sākas ar šo skaņu, pārējie var papildināt. *Ar vienu vārdu, pēc bērna izvēles, var izdomāt teikumu. Pieredze liecina, ka šī spēle ir efektīva ātrākai burtu apguvei, bērni ar interesi to spēlē vairākas reizes dienā, kā arī aicina vecākus izgatavot šādu spēli, lai to varētu spēlēt arī mājās.*

Sacerēsīm pasakas!

Bērnus var aicināt kopīgi sacerēt pasakas, piemēram:

- “Dusmīgo pasaku”, kur galvenais varonis ir Dusmīgais. Tad bērniem ir iespēja stāstīt, par ko Dusmīgais augu dienu dusmojas, kur viņš mīt, raksturot viņa dzīves vietu, uzzīmēt to;
- “Kluso pasaku” par Kluso, kurš dzīvo Klusajā ielā pie Klusā okeāna;
- “Skaisto pasaku”, kurā galvenais varonis ir Skaistais, kurš nebeidz sevi apjūsmot un cildināt.

Izvēloties pasakas nosaukumu, iespējams rosināt bērnus pārrunāt dažādus tematus. Tā kā bērnu fantāzija ir apbrīnojama, ieteicams interesantākās pasakas pierakstīt un izveidot, piemēram, bērnu pasaku grāmatu.

Iedomājies: kā būtu, ja...

Lai rosinātu bērnu iztēli un fantāziju, var izmantot nepabeigtos teikumus – kā būtu, ja..., piemēram:

- ja varētu saprast dzīvnieku valodu;
- ja veikalos visu varētu iegādāties bez maksas;
- ja ārā visu laiku būtu tumsa u.c.

Bērni savas izjūtas var uzzīmēt un pēc tam izveidot zīmējumu izstādi.

Darbīgā līnija

Nepieciešamie materiāli: lapas ar četriem uzzīmētiem četrstūriem, uz kuriem ir uzrakstīts: kāpt pa trepēm, slidot slidotavā, ložņāt kā čūskai, peldēt ezerā. Bērnu uzdevums ir ar parasto zīmuli uzzīmēt līniju, kāda tā izskatītos, ja sadomātu kāpt pa trepēm, slidot slidotavā u.t.t. *Šo uzdevumu var papildināt ar improvizētām kustībām, kuras viens bērns rāda, bet pārējie atkārto.*

Dažādā tautasdziesma

Bērna dzīvē atmiņai un tās pamatprocesiem – iegaumēšanai, saglabāšanai un reproducēšanai – ir būtiska nozīme. Efektīvi bērna atmiņas attīstīšanai var izmantot tautasdziesmas, to lasīšanu, iegaumēšanu un skandēšanu. Vien jāizvēlas bērna vecumam, pieredzei un izpratnei atbilstošas tautasdziesmas. Tautasdziesmu valoda ir tēlaina, tajās ir daudz vārdu, kam bērni var nezināt nozīmi. Tāpēc, lai veicinātu teksta izpratni un bagātinātu vārdu krājumu, ar bērnu svarīgi pārrunāt atsevišķu vārdu, piemēram, 'daudzina', 'skroderis', metaforu vai salīdzinājumu nozīmi. Bērnām ir svarīgi saprast tautasdziesmas jēgu, nevis tikai mehāniski to iemācīties, tāpēc ieteicams “personalizēt” tekstu. Uzdod jautājumus par bērna pieredzi, piemēram, “kas (kādi objekti) atrodas (visapkārt) pie tavas mājas?” vai “kādu tu Rīgu šorīt ieraudzīji?”. Tautasdziesmu apguvē ir iespējams rosināt bērnus aplicēt, izkrāsot, konstruēt, attēlot tautasdziesmu; skandēt tautasdziesmu, piemēram, kā to darītu lācis, pele; skandēt tautasdziesmu, mainot runas tempu – lēni, ātri – vai piemērojot kādas sajūtas – raudulīgi, priecīgi.

Tautasdziesmas ilustrēšana zīmējot

Nepieciešamie materiāli: baltas (horizontāli četrās vienādās daļās ielocītas) papīra lapas, krāsainie zīmuļi.

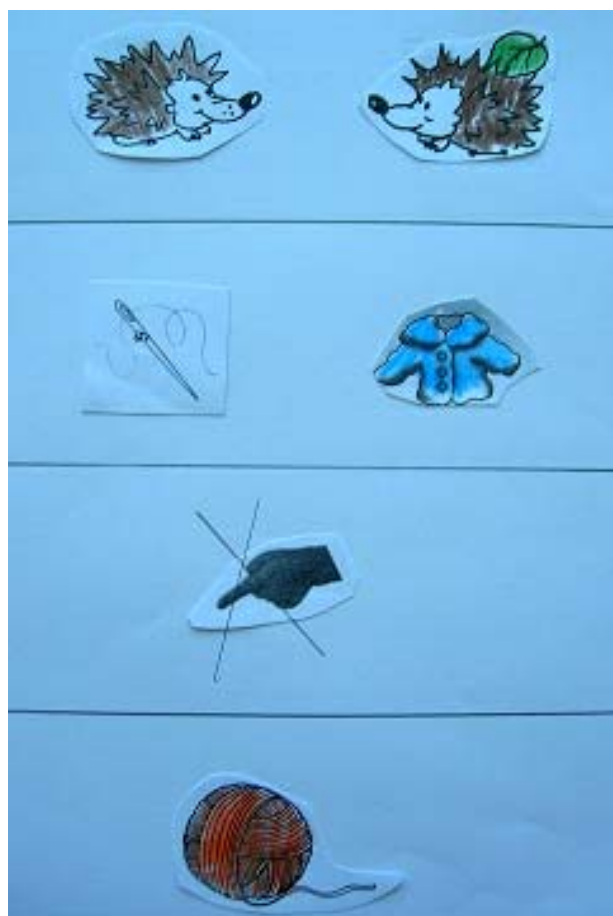
Tautasdziesma: *Ko, runcīti, tu domāji,
Uz akmeņa sēdēdams?
Es domāju Rīgā braukt,
Peles kraut vezumā.*

Rotaļas norise: skolotājs vairākas reizes izteiksmīgi nolasa tautasdziesmu, pēc tam to atkārtoti visi bērni kopā.



Skolotājs ar bērniem pārrunā vārda 'vezums' nozīmi. Bērniem tiek izdalītas četrās daļās salocītas lapas (bērni pēc parauga lapas var locīt arī paši), kur bērniem jāzīmē katrai tautasdziesmas rindiņai atbilstošs zīmējums.

Ieteicams veidot zīmējumu izstādī vai kādā no vecāku sapulcēm dot iespēju vecākiem apskatīt bērnu zīmējumus un atminēt, kādu tautasdziesmu bērni ir uzzīmējuši.



Tautasdziesmas ilustrēšana aplicējot

Nepieciešamie materiāli: attēli atbilstoši izvēlētās tautasdziesmas saturam (vai žurnāli ar krāsainiem attēliem), A3 lapas (horizontāli sagrafētas četrās vienādās daļās), šķēres, līmes zīmulis.

Tautasdziesma:

Ezītim, ezītim

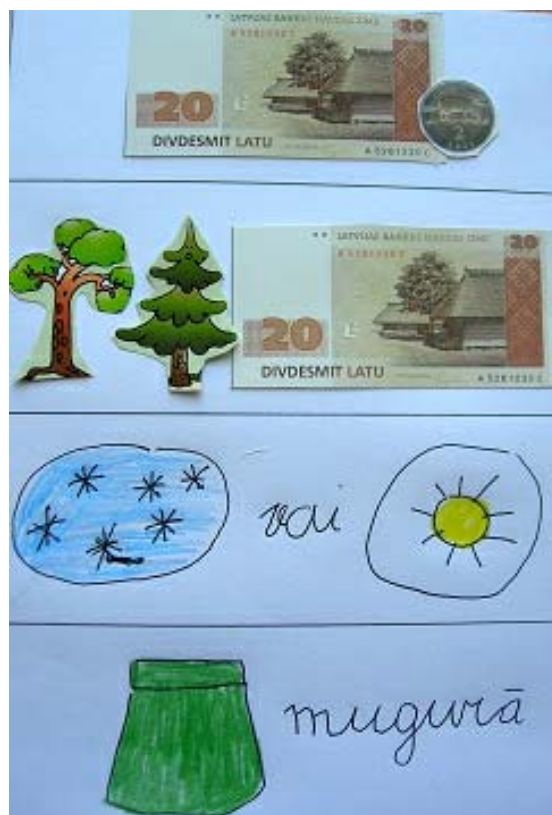
Adatiņu kažociņš,

Vēl pirkstiņu nepiedūru,

Jau tas veļas kamolā.

Rotaļas norise: skolotājs nolasa tautasdziesmu un uzraksta to uz tāfeles vai uz lapas. Bērnu uzdevums ir no piedāvātajiem attēliem izvēlēties tautasdziesmai atbilstošus, tos izgriezt, salīmēt sagrafētajās lapās un izkrāsot. Vislabāk šo uzdevumu ir veikt pāros.

Tautasdziesmas ilustrēšana aplicējot, zīmējot un rakstot



Nepieciešamie materiāli: attēli atbilstoši izvēlētās tautasdziesmas saturam (vai žurnāli ar krāsainiem attēliem), A3 lapas (horizontāli sagrafētas četrās vienādās daļās), krāsainie zīmuli, pildspalva, šķēres, līmes zīmulis.

Tautasdziesma:

Lai bagāta, kas bagāta,

Priede, egle – tā bagāta.

Vai bij' ziema vai vasara,

Zaļi svārki mugurā.

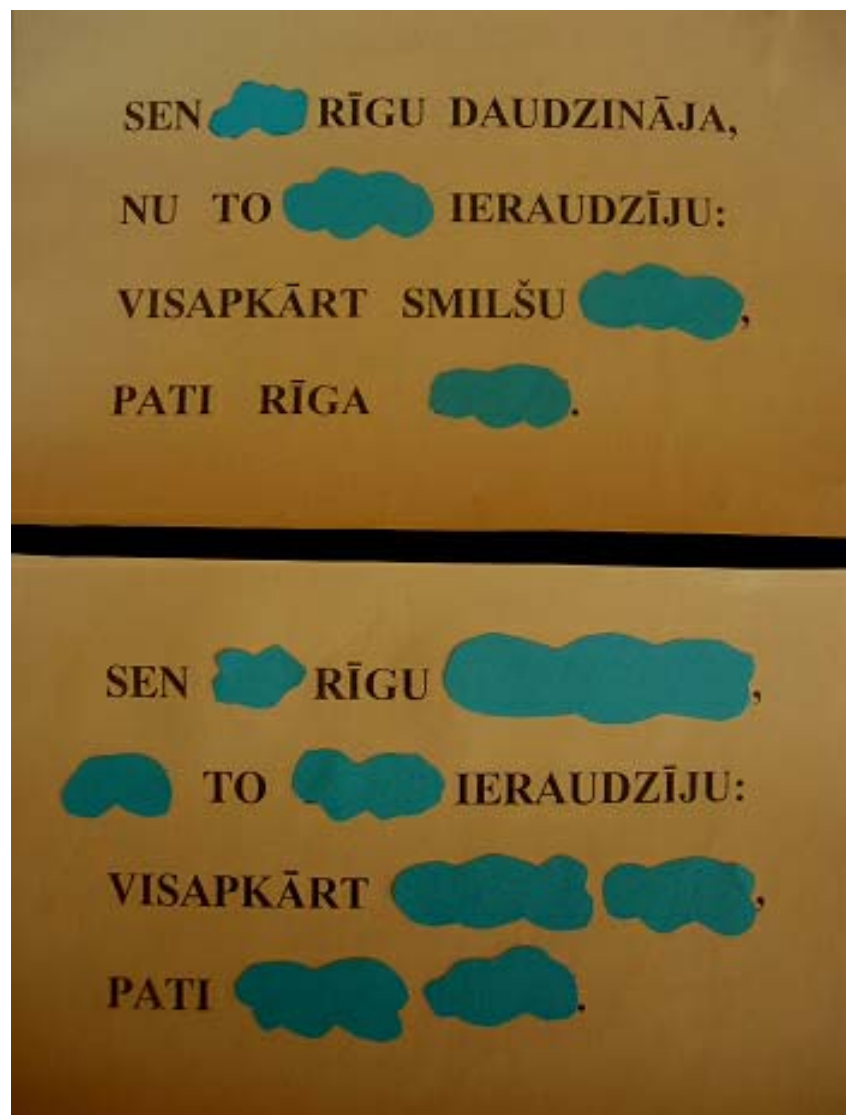
Rotaļas norise: skolotājs nolasa tautasdziesmu un uzraksta to uz tāfeles vai uz lapas. Ar bērniem pārrunā tautasdziesmas saturu, kādā nozīmē lietots vārds 'svārki'. Bērnu uzdevums ir no piedāvātajiem attēliem izvēlēties tautasdziesmai atbilstošus, tos izgriezt, salīmēt sagrafētajās lapās, papildināt attēlus zīmējot. Papildus nosacījums: ierakstīt divus vārdus.

Tautasdziesmas mācīšanās no galvas, aizklājot vārdus

Nepieciešamie materiāli: A3 papīra lapa, uz kuras uzrakstīta tautasdziesma, kartītes, ar ko aizklāt vārdus. Kartīšu skaits un lielums atbilstoši tautasdziesmas vārdiem. Kartītes var veidot mākoņu, ziedu vai kādā citā formā, kartīšu formu var piemērot tautasdziesmas saturam. Šādu uzdevumu ir ērti izveidot jebkurā prezentāciju datorprogrammā, piemēram, Power Point.

Tautasdziesma: *Sen to Rīgu daudzinaja,
Nu to Rīgu ieraudziju:
Visapkārt smilšu kalni,
Pati Rīga ūdenī.*

Rotaļas norise: Pie tāfeles (sienas) tiek piestiprināta liela formāta lapa, uz kuras ir uzrakstīta tautasdziesma, kuru kopīgi visi izlasa vairākas reizes. Lai veicinātu teksta izpratni, ar bērniem tiek pārrunāta vārda 'daudzina' un metaforu 'visapkārt smilšu kalni' un 'pati Rīga ūdenī' nozīme. Tad tiek aizklāti daži vārdi un tautasdziesma tiek lasīta atkārtoti. Ar katru nākamo reizi var aizsegt vairāk vārdu. Tā var turpināt, līdz aizsegti visi vārdi un bērni tautasdziesmu ir iegaumējuši.



Tautasdziesmas salikšana

Nepieciešamie materiāli: kartona vai stingra papīra sloksnes un krāsainas lentītes. Tautasdziesma ir uzrakstīta uz papīra vai kartona, sagriezta sloksnēs pa vārdiem (rindām), sloksņu galos izveidoti caurumi, caur kuriem iespējams izvērt lentīti. Katra tautasdziesmas rinda var būt savā krāsā, tas bērniem atvieglo uzdevumu.

Tautasdziesma: *Dzenīšam raibi svārki,
Tam skrodera nevajag;
Dzērvītei garas kājas,
Tai tiltiņa nevajag.*

Rotaļas norise: Bērniem jāsaliek tautasdziesmas vārdi pareizā secībā. Pēc tam vārdus (rindas) ir jāsasien kopā. Šo darbu labāk ir veikt grupā. Uzdevumus var variēt, piemēram, katra grupa var salikt un sasiet vienu tautasdziesmas rindu, lai vēlāk izveidotos visa tautasdziesma, ko bērni kopīgi norunā. Ja tautasdziesmas rinda ir vienā krāsā, grupa var salikt visu tautasdziesmu. Tautasdziesmas katrai grupai var būt arī atšķirīgas. Pēc tautasdziesmas salikšanas un sasiešanas ar bērniem jāpārrunā tautasdziesmas saturs, ko nozīmē, piemēram, 'svārki', kāpēc 'dzenīšam', nevis 'dzenītīm', kas ir 'skroderis' un kāpēc dzērvei 'tiltiņa nevajag'. Šajā uzdevumā būtiska ir gan lasītprasme un teksta izveide, gan pirkstu sīkās muskulatūras attīstīšana (lentīšu siešana), gan sadarbība grupā.



SPĒLES UN UZDEVUMI MAŅU ATTĪSTĪŠANAI

Piedāvātās spēles un uzdevumi dos iespēju bērnam vingrināties saklausīt cilvēka radītas skaņas un skaņas dabā, atpazīt priekšmetus un lietas pēc taustes, sajust dažādu faktūru atšķirības, tās raksturot, kā arī rast ieskatu cilvēka emociju pasaulē.

Atpazīsti skaņas

Nepieciešamie materiāli: dažādi priekšmeti, ar kuriem var radīt skaņas.

Uzdevums. Bērniem jāaizver vai jāaizsien acis un jānosaka, kādu skaņu viņi dzird un kas to rada. Var aicināt bērnus saklausīt, piemēram, papīra čaukstēšanu, plēšanu, mobilā tālruņa zvanu, zvaniņa skandināšanu, sīku akmentiņu bēršanu metāla bļodā, ūdens pārļiešanu no viena trauka otrā.

Var piedāvāt audio ierakstus ar dažādām dabas skaņām – putnu un zvēru balsīm, ūdens tecēšanu, motora rūkšanu.

Var aicināt bērnus aizvērt acis un ieklausīties apkārt esošajās skaņās, piemēram, kas skan blakus telpā vai aiz loga. Pēc tam ar bērniem pārrunāt saklausīto.

Sašķiro!

Nepieciešamie materiāli: nelieli auduma maisiņi ar dažādiem pildījumiem, piemēram, sīkiem akmentiņiem, rupjo sāli, zirņiem, spalvām, pogām.

Uzdevums. Bērniem pēc taustes ir jāsašķiro visi maisiņi, pēc tam visi kopīgi mēģina uzminēt sašķirotu maisiņu saturu, par pareizību pārļiecinās, tos atverot un apskatot. *Šī uzdevuma sagatavošana var kļūt par mājasdarbu, kas veicams kopā ar vecākiem, tad bērni pēc tam viens otram var likt atminēt savu maisiņu saturu.*

Nosauc emociju!

Nepieciešamie materiāli: veci žurnāli (kuros ir cilvēku sejas ar dažādām emocijām), A3 lapas un līmes zīmuliši.

Uzdevums. Bērni sadalās grupās, izvēlas vairākus žurnālus, paņem vienu lapu un līmes zīmuli. Tad tiek dots uzdevums, piemēram, vienas grupas bērniem sameklēt žurnālos priecīgus, smaidošus cilvēkus, citām grupām – bēdīgus, raudošus vai skumjus; dusmīgus un neapmierinātus; izbrīnītus un pārsteigtus. Tad attēli ar cilvēkiem uzmanīgi

jāizplēš un jāuzlīmē uz lapas. Pēc tam kopā ar bērniem jāpārrunā ikdienas situācijas, kurās atklājas konkrētās emocijas, bērni var dalīties savā pieredzē un pastāstīt, kad un kāpēc jutušies priecīgi vai bēdīgi.

Darbošanās ar krāsainiem žurnāliem un attiecīgu attēlu meklēšana bērniem patīk. Tāpēc bērnus var aicināt izveidot kolāžas par dažādām tēmām.

Sajūti!

Nepieciešamie materiāli: auduma maisiņš un dažādu faktūru paraudziņi. Piemēram, kastaņa mizas gabaliņš, kažokādas gabaliņš, smilšpapīrs, gumijas gabaliņš, kas uzlīmēti uz stingras (kartona) pamatnes.



Uzdevums: noteikt priekšmetus, izmantojot tausti, raksturot. Bērniem neskatoties ir jāizvelk no maisiņa kāds paraudziņš un ar tausti jānosaka, kas tas varētu būt, jāraksturo materiāls un tad jānosauc radniecīgas lietas vai asociācijas. Piemēram, kažokādas gabaliņam radniecīgi varētu būt dzīvnieki – zaķis, lapsa. Kažokādas gabaliņš – siltums, mīlums. Šis uzdevums veiksmīgi izmantojams kā bērna pieredzes aktualizācija un ierosinājums turpmākai sarunai. Spēli var izveidot arī kā “puzli” no diviem lauznišiem, kam ir vienādas faktūras. Tad tie abi ar taustes palīdzību ir jāsameklē un jāsaliek kopā.

Neredzīgais un pavadonis

Rotaļā bērni sadalās pa pāriem (var izmantot skaitāmpantus). Viens no pāra kļūst par neredzīgo (tam aizsien acis), bet otrs – viņa pavadonis. Katram pārim tiek dots uzdevums kaut kur doties un kaut ko atrast un atnest. Pavadoņa uzdevums ir gādāt par neredzīgā drošību, vedot to pie rokas. Pavadonim ir jāskaidro, kurp tiek iets, jānovērš šķēršļi. Kad uzdevums izpildīts un nepieciešamais ir atnests, bērni pāri mainās lomām. Pēc rotaļas ar bērniem ir jāpārrunā viņu pieredze un izjūtas.

UZDEVUMI PĒTNIECISKO PRASMJU ATTĪSTĪŠANAI

Piedāvātie eksperimenti un uzdevumi ļaus bērnam kļūt par pētnieku, mācoties vērot notiekošo, nogaidīt, pašam darbojoties nonākt līdz secinājumiem, rast atbildes uz jautājumiem.

Rudens lapu pētnieks

Rudenī, kad kokiem krīt lapas, kopā ar bērniem dodieties pastaigā, kurā katram bērnam tiek dots uzdevums – savākt dažādas formas lapas. Kad lapas salasītas, var turpināt darbošanos telpā – ņemt baltu papīra lapu, palikt zem tās koka lapas ar dzislojumu uz augšu, tad pārkrāsot ar vaska krītiņu un kopīgi vērot dažādo lapu dzislojumu atveidus. Šo uzdevumu interesantāku padarītu tas, ja lapu dzislojumu pētīšanai varētu izmantot palielināmo stiklu. Arī ar krītiņu vilktu lapas dzislojumu ir interesanti apskatīt ar lupu.

Pupiņu diedzēšana

Nepieciešamie materiāli: nepieciešamas stikla burkas, pupas, melnzeme, papīra dvielis, ūdens.

Izpētes gaita: bērni sadalās grupās un katra grupa izpēti veic atsevišķi. Vispirms ir jāpārrunā ar bērniem, kas ir vajadzīgs, lai pupiņas varētu dīgt, apskatīt tās. Tad seko eksperiments: jāieber melnzeme burkā, jāiekļāj neliels gabaliņš samitrināta papīra dviela, tad jāuzliek pupas. Eksperimenta laikā ir jāraugās, lai papīrs vienmēr būtu samitrināts. *Var izveidot kopīgu dienasgrāmatu, kur veikt ierakstus vai zīmējumus par augšanas procesu. Tā bērni uzskatāmi var iepazīties ar pupas augšanas posmiem, mācīties novērot un pastāstīt par saviem vērojumiem.*

Augiem arī jādzer

Nepieciešamie materiāli: pārtikas krāsa, divas baltas puķes, piemēram, nelķes vai sniegpulkstenītes, stikla vāzes.

Izpētes gaita: bērni vāzēs ielej ūdeni. Vienā vāzē ūdenim skolotājs piepilina klāt pārtikas krāsu, piemēram, sarkanu vai zilu, tad vāzēs ieliek puķes nelielos kātiņos. Pēc kāda laika bērni varēs novērot, ka, puķe, kas ievietota vāzē ar krāsaino ūdeni, vairs nav balta, tā ir iekrāsojusies ūdenim pievienotajā krāsā. Ar bērniem jāpārrunā, kas ir mainījies

un kādēļ. Lai bērni izprastu procesu, var noderēt līdzība, ka puķe uzņēmusi ūdeni līdzīgi kā bērns, kas sūc dzērienu ar kokteiļa salmiņu. Var rosināt bērnus uzzīmēt izpētes soļus vai savu redzējumu par augiem un to kopšanu!

Kā lietus laikā uzvedas čiekuri?

Šis eksperiments ir veicams lietainā dienā un atklās, ka arī augi ir jutīgi pret laikapstākļu maiņām. Kopā ar bērniem atrodiat parkā vai mežā čiekurus un nolieciet tos vietā, kur tie nesalis. Atstājiet tos tur, līdz lietus nolijis. Tad kopā ar bērniem čiekurus ienesiet siltā telpā un vērojiet pārmaiņas. Sausā un siltā gaisā čiekuri atvērsies.

Kas peld un kas grimst

Šim eksperimentam būs nepieciešama liela ūdens bļoda un dažādi priekšmeti, piemēram, korķis, putoplasta gabaliņš, karote, akmens, gumijas rotaļlieta. Pirms katra priekšmeta ielikšanas ūdenī ar bērniem ir jāpārrunā, kā viņi domā, kurš priekšmets peldēs, kurš grimst un kāpēc. *Eksperimenta laikā iespējams, ka ūdens izšļakstīsies, tādēļ ieteicams galdu apklāt ar vaskadrānu. Kopīgi var izveidot tabulu, kur vienā ailē ierakstīt vai uzzīmēt eksperimentā izmantotos priekšmetus, bet otrā atzīmēt secinājumus par to, kurš no priekšmetiem peld un kurš grimst. Svarīgi ar bērniem vienoties par pierakstu un kopā izdomāt iespējamās apzīmējumus.*

NOBEIGUMS

Bērns daudz labāk atceras un iemācās to, ko ir paveicis pats. Bērna gandarījumu nemazina pūles, kas bija jāpieliek, vai kļūdas, ko vērīgs pieaugušais ir palīdzējis izlabot. Bērna paša pieredzē atklātais ir daudz nozīmīgāks nekā tas, ko neatlaidīgi un aizrautīgi cenšas skaidrot pieaugušais pat interesantas nodarbības laikā, kur bērns ir tikai klausītājs. Tāpēc ļausim bērniem darboties un neapslāpēsim viņu tieksmi pēc aktīvas un radošas darbības! Lai mums veicas!

Izmantotā literatūra:

Antīņa I. Lasīsim spēlējoties! – R: RaKa, 1999.

Pitamika M. Es to protu. – R.: Apgāds “Valters un Rapa”, 2008.

Baha V. Es varu. – R.: Pētergailis, 2008.

Gayle Perry. ALPHABET. – Creative Teaching Press, Inc., Cypress, 1991.